

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Кафедра публічного та приватного права

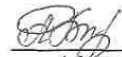
РОБОЧА ПРОГРАМА
Екологічне право

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

 Литвиненко В.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

«27» серпня 2025 р.

Розробник (-и): Барабаш А.Г., доцент кафедри, к.ю.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри публічного та приватного права

Протокол від «27» серпня 2025р. №8.

Узгоджено з гарантом освітньої програми:

(підпис)

Чічкань М.В.
(прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну.

Тип дисципліни	Обов'язкова
Мова викладання	українська
Рік навчання та семестр	II рік, IV семестр Освітня програма «Право»
Викладач (-и)	Барабаш Алла Григорівна, доцент кафедри публічного та приватного права, канд. юрид. наук, доцент
Профайл викладача (-ів)	https://civil.stu.cn.ua/kafedra/personaliyi/
Контакти викладача	barabash@stu.cn.ua

1. Анотація курсу. На сьогодні дисципліна набуває важливого значення у зв'язку з актуалізацією питань охорони довкілля. Протягом тривалого часу економічний розвиток держави супроводжувався нераціональною експлуатацією природних ресурсів, низькою пріоритетністю захисту довкілля, порушенням норм екологічної безпеки. Прийнятий Верховною Радою України Закон «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року» спрямований на перегляд головних стратегічних завдань державної екологічної політики, ґрунтується на виявленні основних проблем у сфері довкілля у державі та має на меті їх вирішення.

Вивчення дисципліни «Екологічне право» дозволяє здобувачам вищої освіти правильно тлумачити й застосовувати норми, які регулюють екологічні відносини; здійснювати юридичний аналіз обставин для кваліфікації відносин у сфері охорони довкілля; при виконанні професійних завдань визначати правовий статус органів у сфері екологічного управління й правові наслідки рішень, які вони приймають; у межах правового механізму природокористування та охорони довкілля визначати заходи раціонального природокористування; застосовувати передбачені законодавством механізми правового регулювання використання, охорони й відтворення природних ресурсів.

2. Мета та цілі курсу. Метою вивчення екологічного права є оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями про правове забезпечення екологічних відносин, використання та охорону природних ресурсів, екологічну безпеку, екологічні права та обов'язки особи, юридичну відповідальність за порушення екологічних норм; особливості використання та правової охорони земель, надр, вод, лісів, атмосферного повітря, озонового шару, клімату, рослинного і тваринного світу, природних ресурсів континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України; міжнародно-правову охорону довкілля та охорону довкілля за законодавством Європейського Союзу.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти має набути наступні загальні та спеціальні компетентності, передбачені освітньою програмою:

1) загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

2) спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

3. Результати навчання.

Під час вивчення дисципліни ЗВО має досягти або вдосконалити наступні результати навчання (РН), передбачені освітньою програмою:

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права;

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи;

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

4. Пререквізити. Засвоєння дисципліни «Екологічне право» потребує опанування здобувачами вищої освіти таких навчальних дисциплін як «Теорія держави і права», «Конституційне право України».

5. Обсяг курсу.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	16
Практичні заняття	14
Самостійна робота	60
Індивідуальне завдання	контрольна робота
Всього кредитів	3

Формами проведення занять є лекційні та практичні (семінарські) заняття, самостійна робота, виконання контрольної роботи. Проведення занять відбувається на парах згідно розкладу та за допомогою платформи дистанційного навчання «MOODLE».

6. Тематика курсу.

Тематика лекційних занять

Змістовий модуль 1. Поняття екологічного права як галузі права. Загальні засади правового регулювання екологічних відносин

Тема 1. Екологічне право як галузь права. Джерела екологічного права.

Поняття та проблеми екології. Термін «екологія». Поняття екологічного права. Ознаки екологічного права.

Поняття, сутність та зміст еколого-правових відносин, їх класифікації. Підстави виникнення, зміни та припинення екологічних правовідносин. Предмет екологічного права. Доктринальні підходи до визначення об'єктів та суб'єктів екологічних правовідносин.

Особливості методу правового регулювання екологічних відносин. Принципи екологічного права та екологічного законодавства.

Система екологічного права.

Екологічне право як наука та навчальна дисципліна.

Поняття, загальна характеристика й особливості джерел екологічного права. Класифікація джерел екологічного права та їх система.

Конституційні засади регулювання екологічних відносин. Закони як джерела екологічного права.

Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування як джерела екологічного права. Правове значення судової практики в регулюванні екологічних відносин. Міжнародні договори та інші міжнародно-правові акти як джерела екологічного права.

Тема 2. Правові засади екологічного управління.

Правові засади державної екологічної політики. Поняття екологічного управління.

Система і повноваження органів екологічного управління. Органи загальної компетенції. Органи спеціальної компетенції. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів в системі органів екологічного управління.

Правове забезпечення участі громадськості в екологічному управлінні природокористуванням та охороною довкілля.

Правове регулювання функцій екологічного управління. Просторово-територіальний устрій природних ресурсів. Облік та кадастри природних ресурсів. Екологічне прогнозування та планування. Екологічний моніторинг. Оцінка впливу на довкілля. Стратегічна екологічна оцінка. Екологічний контроль. Екологічне інформаційне забезпечення. Екологічна стандартизація та нормування. Екологічне ліцензування.

Тема 3. Екологічні права та обов'язки громадян.

Загальна характеристика екологічних прав громадян. Зв'язок екологічних прав з правом на життя. Конституційні екологічні права. Екологічні права, встановлені у спеціальних законах. Екологічні права, встановлені підзаконними нормативними актами.

Право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Право громадян на відшкодування шкоди, заподіяної порушенням права на безпечне довкілля. Право громадян на одержання екологічної інформації.

Поняття та види екологічних обов'язків громадян. Конституційні екологічні обов'язки. Екологічні обов'язки, встановлені у спеціальних законах. Екологічні обов'язки, встановлені підзаконними нормативними актами.

Гарантії, охорона, форми та способи захисту екологічних прав громадян. Практика Європейського Суду з прав людини у сфері забезпечення екологічних прав громадян.

Змістовий модуль 2. Правові засади екологічної безпеки. Право власності на природні ресурси. Право природокористування.

Тема 4. Правове забезпечення екологічної безпеки.

Поняття екологічної безпеки. Екологічна безпека як складова національної безпеки. Об'єкти екологічної безпеки. Суб'єкти забезпечення екологічної безпеки.

Види екологічної безпеки за територіальним принципом. Види екологічної безпеки залежно від екологічно небезпечних видів діяльності людини.

Заходи щодо забезпечення вимог екологічної безпеки. Організаційно-превентивні заходи. Регулятивно-стимулюючі заходи. Розпорядчо-виконавчі заходи. Охоронно-відновлювальні заходи.

Поняття надзвичайних екологічних ситуацій, їх класифікація. Оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації. Правові заходи щодо забезпечення захисту населення та території, запобігання та ліквідація наслідків надзвичайної екологічної ситуації.

Тема 5. Право власності на природні ресурси та комплекси. Право природокористування (загальні положення).

Поняття, зміст та особливості права власності на природні ресурси.

Загальна характеристика форм права власності на природні ресурси та комплекси. Особливості права власності Українського народу на природні ресурси. Право державної власності на природні ресурси: поняття, об'єкти, суб'єкти, підстави та порядок виникнення та припинення. Право комунальної власності на природні ресурси: поняття, об'єкти, суб'єкти, підстави та порядок виникнення та припинення. Особливості правового регулювання права спільної комунальної власності на природні ресурси та комплекси. Право приватної власності на природні ресурси: поняття, об'єкти, суб'єкти, підстави та порядок виникнення та припинення.

Порядок та особливості безоплатного набуття громадянами України у приватну власність природних ресурсів. Особливості припинення права приватної власності у зв'язку з відчуженням природних ресурсів для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності. Основні права та обов'язки власників природних ресурсів. Обмеження, захист і гарантії реалізації прав власників природних ресурсів.

Юридична відповідальність за порушення права власності на природні ресурси.

Право природокористування. Основні принципи природо-користування. Об'єкти та суб'єкти права природокористування. Право загального і спеціального природокористування та їх ознаки. Особливості користування природними ресурсами на умовах оренди. Особливості користування природними ресурсами континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони. Юридичні підстави виникнення, зміни та припинення права природокористування.

Захист прав природокористувачів.

Змістовий модуль 3. Правове регулювання охорони та використання окремих природних ресурсів

Тема 6. Правове регулювання використання та охорони земель та надр

Земля як об'єкт еколого-правових відносин. Поняття земельних ресурсів. Поняття земельної ділянки. Поняття ґрунту. Пріоритетність земель сільськогосподарського призначення.

Правова охорона земель та ґрунтів. Збереження земель. Відтворення земель. Поліпшення земель. Обґрунтування та забезпечення досягнення раціонального землекористування. Захист сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників від необґрунтованого їх вилучення для інших потреб. Захист земель від ерозії, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, переосушення, ущільнення. Ерозія ґрунтів. Захист земель від забруднення відходами виробництва, хімічними та радіоактивними речовинами та від інших несприятливих природних і техногенних процесів. Збереження природних водно-болотних угідь. Попередження погіршення естетичного стану та екологічної ролі антропогенних ландшафтів. Консервація деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства.

Державний фонд надр як об'єкт еколого-правових відносин. Поняття та правовий режим надр. Поняття та види корисних копалин. Родовища корисних копалин. Право надрокористування. Обмеження права надрокористування. Забезпечення повного і комплексного геологічного вивчення надр. Додержання встановленого законодавством порядку надання надр у користування і недопущення самовільного користування надрами. Раціональне вилучення і використання запасів корисних копалин і наявних у них компонентів. Недопущення шкідливого впливу робіт, пов'язаних з користуванням надрами, на збереження запасів корисних копалин, гірничих виробок і свердловин, що експлуатуються чи законсервовані, а також підземних споруд. Охорона родовищ корисних копалин від затоплення, обводнення, пожеж та інших факторів, що впливають на якість корисних копалин і промислову цінність родовищ або ускладнюють їх розробку. Запобігання необґрунтованій та самовільній забудові площ залягання корисних копалин і додержання встановленого законодавством порядку використання цих площ для інших цілей. Запобігання забрудненню надр при підземному зберіганні нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захороненні шкідливих речовин і відходів виробництва, скиданні стічних вод. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону та використання надр.

Тема 7. Правове регулювання використання та охорони вод і лісів

Води як об'єкт еколого-правових відносин. Водний фонд України. Водні об'єкти. Право водокористування та правова охорона вод.

Водоохоронні заходи. Недопущення введення в дію підприємств, споруд та інших об'єктів, що можуть впливати на стан води. Заборона скидати у водні об'єкти відходи і сміття. Заборона забруднювати, засмучувати поверхні водозаборів, льодового покриву водойм, морів, їх заток і лиманів виробничими, побутовими та іншими відходами, нафтовими, хімічними та іншими забруднюючими речовинами.

Особливості правового регулювання користування землями водного фонду. Правовий режим водоохоронних зон та прибережних захисних смуг. Правовий режим пляжної зони. Юридична відповідальність за порушення водного законодавства.

Ліс як об'єкт еколого-правових відносин. Поняття лісу та лісових ресурсів. Правове забезпечення використання та охорони лісів. Відтворення лісів: відновлення лісів та лісорозведення. Значення Зеленої книги України для охорони та захисту лісів. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства.

Тема 8. Правове регулювання використання та охорони рослинного і тваринного світу

Рослинний світ як об'єкт еколого-правових відносин. Поняття рослинного світу та природних рослинних ресурсів. Правове забезпечення використання та охорони рослинного світу.

Встановлення правил і норм охорони, використання та відтворення об'єктів рослинного світу. Заборона та обмеження використання природних рослинних ресурсів у разі необхідності. Здійснення оцінки впливу на довкілля та інших заходів з метою запобігання загибелі об'єктів рослинного світу в результаті господарської діяльності. Захист земель, зайнятих об'єктами рослинного світу, від пожеж, ерозії, селей, підтоплення, затоплення, заболочення, засолення, висушення, ущільнення, засмічення, забруднення промисловими і побутовими відходами і стоками, хімічними й радіоактивними речовинами та від іншого несприятливого впливу. Інші способи захисту рослинного світу. Значення Червоної книги України та Зеленої книги України для охорони та захисту рослинного світу. Особливості правового регулювання використання та охорони зелених насаджень у населених пунктах. Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ.

Тваринний світ як об'єкт еколого-правових відносин. Поняття тваринного світу та об'єктів тваринного світу. Правове забезпечення використання та охорони тваринного світу. Правове регулювання полювання і мисливського господарства. Правове регулювання рибальства і рибного господарства. Основні вимоги та принципи охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу. Збереження умов існування видового і популяційного різноманіття тваринного світу в стані природної волі. Недопустимість погіршення середовища існування, шляхів міграції та умов розмноження диких тварин. Збереження цілісності природних угруповань диких тварин. Додержання науково обґрунтованих нормативів і лімітів використання об'єктів тваринного світу, забезпечення невиснажливого їх використання та відтворення. Раціональне використання корисних властивостей і продуктів життєдіяльності диких тварин. Регулювання чисельності диких тварин в інтересах охорони здоров'я населення і запобігання заподіяння шкоди довкіллю, господарській та іншій діяльності. Інші способи захисту тваринного світу. Значення Червоної книги України для охорони та захисту тваринного світу. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону та відтворення тваринного світу.

Тема 9. Правове регулювання охорони атмосферного повітря, озонового шару і клімату. Правове регулювання використання і охорони природних ресурсів континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України

Атмосферне повітря, озоновий шар і клімат як об'єкти еколого-правових відносин. Поняття атмосферного повітря і охорони атмосферного повітря. Озоновий шар як елемент атмосферного повітря. Поняття клімату і охорони клімату. Основи національного законодавства щодо попередження зміни клімату.

Система правових заходів щодо охорони атмосферного повітря, озонового шару та клімату. Особливості правового регулювання нормування в галузі охорони атмосферного повітря: нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря; нормативи гранично допустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел; нормативи гранично допустимого впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел; нормативи вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел; технологічні нормативи допустимого викиду забруднюючих речовин. Юридична відповідальність за порушення законодавства в галузі охорони атмосферного повітря, озонового шару та клімату.

Природні ресурси континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України як об'єкти еколого-правових відносин. Живі і «неживі» ресурси континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони. Правові засади використання природних ресурсів континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України. Правове

забезпечення охорони природних ресурсів та морського середовища в межах виключної (морської) економічної зони України. Конвенції з морського права як основа для міжнародно-правового механізму захисту і збереження морського середовища. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону природних ресурсів континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України.

Тематика семінарських занять

1. Поняття та проблеми екології. Поняття екологічного права.
2. Екологічні відносини. Предмет екологічного права.
3. Методи екологічного права.
4. Система екологічного права.
5. Екологічне право як наука та навчальна дисципліна.
6. Загальна характеристика екологічних прав громадян.
7. Право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.
8. Право громадян на одержання екологічної інформації.
9. Екологічні обов'язки громадян.
10. Конституційно-правові гарантії екологічних прав і свобод людини і громадянина.
11. Поняття, суб'єкти та об'єкти екологічної безпеки.
12. Види екологічної безпеки.
13. Заходи щодо забезпечення вимог екологічної безпеки.
14. Поняття надзвичайних екологічних ситуацій, їх ознаки та класифікація.
15. Поняття та правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій.
16. Загальна характеристика права власності на природні ресурси та комплекси.
17. Право державної власності на природні ресурси та комплекси.
18. Право комунальної власності на природні ресурси та комплекси.
19. Право приватної власності на природні ресурси та комплекси.
20. Поняття та види права природокористування.
21. Право загального природокористування.
22. Право спеціального природокористування.
23. Земля як об'єкт еколого-правових відносин.
24. Правові основи землекористування в Україні.
25. Охорона земель та ґрунтів.
26. Державний фонд надр як об'єкт правової охорони та використання.
27. Правове регулювання використання надр.
28. Дозволи на використання надр.
29. Правове регулювання основних видів використання надр.
30. Води як об'єкт правової охорони та використання.
31. Правове регулювання використання вод.
32. Правові заходи щодо охорони вод.
33. Ліс як об'єкт права використання, відтворення та охорони.
34. Правове регулювання використання лісових ресурсів.
35. Правові заходи щодо відтворення, охорони та захисту лісів.
36. Рослинний світ як об'єкт правової охорони та використання.
37. Правове забезпечення використання рослинного світу.
38. Правове забезпечення охорони рослинного світу.
39. Тваринний світ як об'єкт правової охорони, відтворення і використання.
40. Правове регулювання полювання і мисливського господарства.

Тематика самостійної роботи

1. Поняття, особливості джерел екологічного права. Класифікація джерел екологічного права та їх система.

2. Конституційні засади регулювання екологічних відносин. Закони як джерела екологічного права.
3. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування як джерела екологічного права.
4. Правове значення судової практики в регулюванні екологічних відносин.
5. Міжнародні договори та інші міжнародно-правові акти як джерела екологічного права.
6. Правові засади державної екологічної політики. Поняття екологічного управління.
7. Система і повноваження органів екологічного управління. Органи загальної компетенції. Органи спеціальної компетенції. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів в системі органів екологічного управління.
8. Правове забезпечення участі громадськості в екологічному управлінні природокористуванням та охороною довкілля.
9. Правове регулювання функцій екологічного управління. Просторово-територіальний устрій природних ресурсів. Облік та кадастри природних ресурсів. Екологічне прогнозування та планування.
10. Екологічний моніторинг.
11. Оцінка впливу на довкілля. Стратегічна екологічна оцінка.
12. Екологічний контроль.
13. Екологічне інформаційне забезпечення.
14. Екологічна стандартизація та нормування.
15. Екологічне ліцензування.
16. Господарська діяльність в системі економічних та екологічних інтересів. Значення положень Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» для екологічної та економічної політики України.
17. «Зелена економіка» та екологічне господарювання в її складі. Правові засоби та режими забезпечення інтересів охорони довкілля у сфері господарювання. Встановлення лімітів використання природних ресурсів, скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище.
18. Встановлення ставок екологічного податку. Надання підприємствам, установам і організаціям, а також громадянам податкових, кредитних та інших пільг при впровадженні ними маловідхідних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій та нетрадиційних видів енергії, здійсненні інших ефективних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища.
19. Інноваційна діяльність у сфері навколишнього природного середовища при здійсненні господарської діяльності.
20. Атмосферне повітря, озоновий шар і клімат як об'єкти еколого-правових відносин. Основи національного законодавства щодо попередження зміни клімату.
21. Система правових заходів щодо охорони атмосферного повітря, озонового шару та клімату.
22. Особливості правового регулювання нормування в галузі охорони атмосферного повітря: нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря; нормативи гранично допустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел; нормативи гранично допустимого впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел; нормативи вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел; технологічні нормативи допустимого викиду забруднюючих речовин.
23. Юридична відповідальність за порушення законодавства в галузі охорони атмосферного повітря, озонового шару та клімату.
24. Природні ресурси континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України як об'єкти еколого-правових відносин. Живі і «неживі» ресурси

- континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони.
25. Правові засади використання природних ресурсів континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України.
 26. Конвенції з морського права як основа для міжнародно-правового механізму захисту і збереження морського середовища.
 27. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону природних ресурсів континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України.
 28. Діяльність міжнародних правоохоронних організацій.
 29. Перші міжнародно-правові заходи проти забруднення Світового океану. Значення Стокгольмської конференції ООН 5-16 червня 1972 р. для вирішення проблем довкілля.
 30. Міжнародно-правова охорона біологічного різноманіття, окремих видів флори і фауни та середовищ їх існування.
 31. Міжнародно-правова охорона ландшафтів.
 32. Міжнародно-правова охорона довкілля від забруднення радіоактивними та іншими небезпечними речовинами і матеріалами.
 33. Поняття і розвиток права охорони довкілля ЄС.
 34. Принципи права охорони довкілля ЄС: принцип субсидіарності, принцип пропорційності, принцип запобігання (precautionary principle) та обережності (preventive action); принцип усунення джерела шкоди; принцип «забруднювач платить».
 35. Система та компетенція органів ЄС у сфері охорони довкілля. Рада Європейського Союзу як головний законодавчий орган ЄС та її повноваження у сфері охорони довкілля.

8. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання знань ЗВО здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу (шкалу Університету) та шкалу ECTS, відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка» (https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf). Система оцінювання знань з навчальної дисципліни «Екологічне право» включає <i>поточний та семестровий контроль знань</i>. Під час семестру ЗВО може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання протягом семестру всіх видів робіт і до 40% підсумкової оцінки на диференційованому заліку. Якщо здобувач вищої освіти виконав всі види робіт протягом семестру, то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати диференційований залік. Повторне складання диференційованого заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється, але у виняткових випадках за погодженням з деканом факультету такий дозвіл може дати ректор Університету. Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із здобувачами вищої освіти під час лекцій, семінарських занять, усного та письмового опитувань здобувачів вищої
---	---

	освіти, оцінювання результатів неформальної освіти, оцінювання аналітичного огляду наукових статей, виконання самостійної роботи та написання однієї контрольної роботи. Семестровий контроль по закінченню семестру проводиться у формі диференційованого заліку відповідно до графіку навчального процесу згідно затвердженого розкладу. Для складання диференційованого заліку існують білети. Білети складаються з трьох питань (<i>кожне питання оцінюється максимум у 13 балів</i>). У 12-13 балів оцінюється відповідь на питання, яка є повною, її зміст відповідає сутності поставленого питання, (допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки). 10-11 балів - відповідь правильна, послідовна, логічна, але ЗВО допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу; 6-9 бали ЗВО володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення; 1-5 бали ЗВО виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; допускає грубі помилки; 0 балів – ставиться коли відповідь на питання є повністю неправильною. Оцінювання успішності ЗВО під час семестрового контролю вноситься у відомість успішності та навчальну картку здобувача вищої освіти в автоматизованій системі управління – АСУ «ВНЗ».
Вимоги до КР	Підсумкова контрольна робота проводиться за результатом вивчення всіх змістових модулів. Вимоги до написання контрольних робіт розміщуються на платформі дистанційного навчання «MOODLE». Виконані контрольні роботи ЗВО також підгружають в систему «MOODLE». Максимальна кількість балів за контрольну роботу для здобувачів вищої освіти денної форми навчання становить 10. Критерії оцінювання виконаної контрольної роботи: 10-9 балів - відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; здобувач вищої освіти впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки; відповідь на теоретичні запитання дає з використанням відповідної термінології, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу. 8-6 балів - відповідь правильна, послідовна, логічна, але здобувач вищої освіти допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді;

	орієнтується в матеріалі; має навички користування нормативним матеріалом. 5-4 бали здобувач вищої освіти володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у нормативній базі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки. 3-1 бали здобувач вищої освіти виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; допускає грубі помилки. 0 балів передбачених для відповідного завдання – ставиться коли здобувач вищої освіти не виконав відповідного завдання або виконав його повністю неправильно. Зауваження до контрольної роботи викладач пише в системі «MOODLE».
Семінарські (практичні) заняття	Усне опитування - включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших ЗВО, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше), відповіді на контрольні питання з теми семінарського заняття. Максимальна кількість балів може бути виставлена ЗВО, підготовленим до відповідей на усі питання теми, включаючи питання винесені на самостійне опрацювання. Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як: 5 балів - повне, послідовне та обгрунтоване викладення матеріалу. Відповідь свідчить про глибоке розуміння питання та його зв'язок з іншими темами та питаннями. 4 бали - ЗВО дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач відповідає не чітко. 3 бали - ЗВО виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача. Викладає матеріал не послідовно. Відповіді на уточнюючі запитання дає не одразу, не впевнено та не чітко. На додаткові питання викладача не відповідає, або відповідає дуже поверхово. 2 бали – ЗВО у відповіді припускається грубих помилок і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; поверхово орієнтується в питанні та темі, яка обговорюється на семінарському занятті. 1 бал – ЗВО намагається відтворити зміст матеріалу, однак взагалі не розуміє його змісту, зв'язків терміно-понять та їх місця питанні, що вивчається. 0 балів отримує ЗВО, який відмовляється відповідати на запитання. Оцінювання виконання аналітичного огляду наукової

	статті, індивідуальної роботи здійснюється на основі наступних критеріїв: оформлення роботи, уміння самостійно працювати з науковими джерелами та нормативно-правовими актами, чітко визначати актуальність досліджуваного питання, на основі проведеного аналізу формулювати власну позицію: - 4-5 балів – матеріал викладений логічно і повно, результати дослідження мають практичну і теоретичну цінність, висновки аргументовані і обґрунтовані; - 4-3 бали – матеріал викладений логічно і повно, результати дослідження мають практичну і теоретичну цінність, висновки недостатньо аргументовані і обґрунтовані; - 3-2 бал – матеріал викладений недостатньо повно, індивідуальна робота не достатньо аргументована, обґрунтована та/або не стосується усіх поставлених завдань; - 1-0 балів – викладений матеріал неповний, індивідуальна робота не є структурованою, висновки поверхневі або відсутні. Максимальна кількість балів – 5 бали. Такий вид роботи кожен студент може виконати не більше одного разу за кожен змістовий модуль.
Умови допуску до підсумкового контролю	У випадку, якщо ЗВО протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни або не набрав мінімально необхідну кількість балів (тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які ЗВО може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»), він не допускається до складання диференційованого заліку, але має право ліквідувати академічну заборгованість. На ліквідацію академічної заборгованості виноситься весь обсяг теоретичного матеріалу, що передбачений робочою програмою навчальної дисципліни «Екологічне право». Академічна заборгованість повинна бути ліквідована до атестації здобувача вищої освіти, а у випадку коли заборгованість виникла з дисципліни, знання, уміння та навички з якої, відповідно до структурно-логічної схеми підготовки фахівця, потрібні для вивчення навчальних дисциплін наступного семестру, то така заборгованість повинна бути ліквідована до початку нового семестру. Академічна заборгованість ліквідується здобувачами вищої освіти протягом наступних семестрів згідно з розкладами ліквідації академзаборгованості, що затверджуються деканом факультету за поданням відповідних кафедр. Результати ліквідації академзаборгованості відображаються в ліквідаційній відомості успішності.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів
Змістовий модуль 1. Поняття екологічного права як галузі права. Загальні засади регулювання екологічних відносин		0...16
1	Усна відповідь на семінарському занятті (включаючи питання самостійного опрацювання)	0...9
2	Аналітичний огляд наукової статті, індивідуальна робота	0...7
Змістовий модуль 2. Правові засади екологічної безпеки. Право власності на природні ресурси. Право природокористування		0...16
1	Усна відповідь на семінарському занятті (включаючи питання самостійного опрацювання)	0...9
2	Аналітичний огляд наукової статті, індивідуальна робота	0...7
Змістовий модуль 3. Правове регулювання охорони та використання окремих природних ресурсів		0...16
1	Усна відповідь на семінарському занятті (включаючи питання самостійного опрацювання)	0...9
2	Аналітичний огляд наукової статті, індивідуальна робота	0...7
Підсумкова контрольна робота		0...10
Окремі види індивідуальної та самостійної роботи: Підготовка тез доповідей, наукових публікацій; участь у студентських конкурсах, олімпіадах, активна участь у роботі юридичної клініки, результати неформальної освіти тощо.		0...15
Усього поточний і проміжний модульний контроль		0...60
Семестровий контроль (диференційований залік)		0...40
Разом		0...100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90 – 100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)		
60-65	E (достатньо)	задовільно	
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання

9. Політики курсу. У випадку, якщо ЗВО протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни або не набрав мінімально необхідну кількість балів (тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які ЗВО може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»), він не допускається до складання диференційованого заліку під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість.

До загальної політики курсу відноситься дотримання принципів відвідування занять у відповідності до затвердженого розкладу, а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл відповідно до Порядку надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка». Недопустимі пропуски та запізнення на заняття; користування мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування; недотримання строків виконання навчально-наукових завдань тощо. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись дистанційно за погодженням із деканатом та викладачем, що читає курс.

Загальні засади освітнього процесу в НУ «Чернігівська політехніка» закріплені Положенням про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Чернігівська політехніка», затв. Вченою радою від 31.08.2020 <https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu.pdf> та Положенням про дистанційне навчання в Національному університеті «Чернігівська політехніка», затв. Вченою радою 31.08.2020 <https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-dystanczijne-navchannya.pdf>

Політика користування ноутбуками / смартфонами

Прохання до здобувачів тримати смартфони переведеними у беззвучний режим протягом лекційних та практичних занять, так як дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки, планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях під час занять та під час проведення підсумкового контролю (за виключенням проходження тестового контролю в системі Moodle).

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачів вищої освіти за курсом їм можуть нараховуватися додаткові бали – до 15 балів, у залежності від вагомості досягнень. Види позанавчальної діяльності, за якими здобувачі вищої освіти заохочуються додатковою кількістю балів: підготовка тез доповідей, наукових публікацій; участь у студентських конкурсах, олімпіадах, активна участь у роботі юридичної клініки, результати неформальної освіти тощо.

Політика академічної доброчесності

Політика дотримання академічної доброчесності ґрунтується на Кодексі академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська політехніка» <https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-yakist/kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: - самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); - посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; - дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; - надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Порушення академічної доброчесності здобувачами вищої освіти можуть мати наслідки: - повторне проходження оцінювання (контрольна робота, залік тощо); - повторне проходження

відповідного освітнього компонента освітньої програми; - відрахування з Університету; - позбавлення академічної стипендії.

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти, а також результати навчання у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути перезараховані викладачем у відповідності до положення [«Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на окремі змістові модулі (теми) навчальної дисципліни.

10. Рекомендована література.

1. Анісімова Г.В. Теоретичні засади розвитку екологічного законодавства України в контексті природно-правової доктрини : монографія / Г.В. Анісімова. Харків : Право, 2019. 672 с.
2. Гетьман А.П. Сучасні теоретичні та прикладні засади права природокористування в національній еколого-правовій доктрині : монографія / А.П. Гетьман. Харків : Право, 2023. 912 с.
3. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, Є.П. Суєтнов та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2024. 1008 с.
4. Екологічне право України : навч. посіб. /за ред. І.І. Каракаша, Т.Є. Харитонової, А.І. Черемнової. Вид. 1-ше. Одеса : Гельветика, 2018. 408 с.
5. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Екологічне право України: воєнний екоцид та заходи протидії : навч. посіб. Видавництво «Кондор», 2025. 196 с.
6. Protecting the Periphery: Environmental Policy in Peripheral Regions of the European Union. Edited by Susan Baker, Kay Milton and Steven Yearley. [Taylor & Francis](#), 2020. 174 p.

Інтернет-джерела.

1. Посилання на сторінку дисципліни в системі дистанційного навчання Moodle <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=5957>
2. Офіційний сайт Верховної Ради України <https://www.rada.gov.ua/>
3. Офіційний портал Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів <https://mepr.gov.ua/>
4. Практика Європейського суду з прав людини у справах, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Environment_RUS.pdf
5. Єдиний державний реєстр судових рішень <http://reyestr.court.gov.ua/>
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>